

Vanhusneuvoston lausunto 22.3.2024

Keski-Suomen hyvinvointialueen palveluverkko

Yhteenveto, suositukset ja nostot

Vanhusneuvosto toteaa palveluverkkoesityksestä

- Vanhusneuvoston mielestä on mahdotonta ottaa esitettyihin vaihtoehtoihin (1 tai 2) kantaa saamatta tarkkoja kustannuslaskelmia ja selkeyttä siitä, millä palvelulla korvataan lakkautettavat yksiköt?
- Ikääntyneiden päivätoiminnassa vaihtoehto 2 on kannatettavin vaihtoehto. Kuitenkin niin, että kuntouttavaa päivätoimintaa ei saa karsia esitetyn mukaisesti. Kuntouttava päivätoiminta tulisi olla saatavilla jokaisessa kunnassa.
- Liikkuvien ja sähköisten palveluiden kuvaus ja kustannusvaikutukset puuttuvat.
- Yhteisöllisen asumisen paikkoja suunnitellaan lisättävän merkittävästi, mutta mitä se tarkoittaa ja mitkä ovat kustannusvaikutukset? Miten se korvaa ympärivuorokautista hoitoa vuonna 2026? Miten se integroituu kuntien ikäihmisten yhteisöllisen asumisen hankkeisiin?
- Mitkä ovat todelliset kokonaiskustannukset? Mikä on muihin palveluihin siirtyvien kustannusten vaikutukset (esimerkiksi erikoissairaanhoidon ja kuljetukset, kun julkinen liikenne puuttuu)?
- Vanhusneuvosto haluaa esittää huolen ikääntyneiden ympärivuorokautisen palveluasumisen riittävydestä. Vanhusneuvoston mukaan paikkoja pitäisi lisätä ainakin nykyisen jonon verran, eli noin 150 paikkaa.

Vanhusneuvosto toteaa palveluverkkoesityksestä

- Seniorikeskustoiminnan kehittäminen hyvinvointialueen sekä kumppaneiden yhteistyönä on kannatettavaa. Ratkaisu väestön ikääntymiseen ja palveluiden kasvavaan tarpeeseen on ennaltaehkäisy ja toimintakykyä ylläpitävä toiminta. Toiveena on, että jokaisella paikkakunnalla olisi seniorikeskus/ seniorineuvola.
- Läheisillä tulee olla mahdollisuus osallistua ikääntyneen hoitoon ympärivuorokautisessa hoidossa. Tämä tulee huomioida paikkojen sijainnista päätettäessä.
- Vanhusneuvosto esittää etsivän vanhustyön toimintamallin käyttöönoton selvittämisen.

Muut palveluverkkoihin liittyvät kommentit

Vanhusneuvosto haluaa korostaa:

- Pitkäaikaissairauksien kontrollit eivät toteudu nykyisellään riittävän hyvin ja on suuri riski, että palveluverkkoa karsittaessa tämä aiheuttaa kalliita lisäsairauksia ja komplikaatioita.
- Suunniteltaessa palveluiden sijaintia tulee ottaa väkiluvun lisäksi huomioon myös maantieteelliset etäisyydet sekä alueen väestöprofiili. Ikääntyneitä on nyt eniten alueilla, mistä palveluita ollaan karsimassa ja siirtämässä kauemmaksi.
- Sähköisten palveluiden kehittäminen on tärkeää muiden palveluiden rinnalla. Palveluiden käyttöönottoon tarvitaan tukea.
- Sote-asemapalveluissa vaihtoehtoisissa 1 ja 2 ei toteudu kohtuullinen matka lähipalveluun kaikkialla Keski-Suomessa.
- Henkilöstön saatavuuteen, työhyvinvointiin ja johtajuuteen on kiinnitettävä enemmän huomiota.
- Hoitotyön veto- ja pitovoiman vahvistaminen (taustasyiden selvittäminen)

1. Soteasemapalvelut

Soteasemapalvelut

	NYKYTILANNE	VAIHTOEHTO 1	VAIHTOEHTO 2
1. Ihmiset	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Palvelut ovat nyt fyysisesti jakautuneet tasaisesti ✗ Palveluiden saatavuudessa on jo nyt haasteita 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Lähipalvelut tuo turvallisuutta, nyt negatiivinen vaikutus asukkaiden turvallisuuteen ✗ Hoitoon pääsy voi viivästyä, jos palvelut karkaa kauemmaksi ✗ KELA-taksien riittävyys tulee ongelmaksi ✗ Matkat säilyville terveysasemille tulee kohtuuttoman pitkäksi, lähipalvelu saattaa viedä jopa päivän ✗ Yhdenvertaisuus ei toteudu ✗ Väestön ikääntyminen haastaa vaihtoehtoa ✗ Jonot pitenevät 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Yhdenvertaisuus, saatavuus ja saavutettavuus eivät toteudu vaihtoehdossa. Isojen taajamien asukkaat ja haja-alueen asukkaat ovat täysin eriarvoisessa asemassa ✗ Vaikutukset negatiivisia ikääntyneille sekä myös lapsiperheille.
2. Elinvoiva hyvinvointialue/kunnat	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Toimiva sote-asema vahvistaa kunnan elinvoimaa ✗ Henkilöstön saatavuudessa on jo nyt haasteita 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Jos työvoima katoaa kunnasta, tulee verotulojen menetyksiä ✗ Negatiiviset vaikutukset kunnan pito- ja vetovoimaan. Muuttotappiota tulee ja pienet kunnat näivettyvät 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Elinkeinoelämä kärsii sote-keskusten lakkautuksen ja työvoiman katoamisen myötä ✗ Palveluihin ei hakeuduta kauemmaksi, sairauksien hoidot pitkittyvät ja syntyy isompia ongelmia
3. Talousvaikutukset	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Jo nyt on paljon ostopalvelulääkäreitä, mistä tulee kaksinkertaiset kustannukset 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Saattaa lisätä yksityisten palveluiden käyttöä ✗ Toisaalta useiden palveluiden käyttö hajottaa hoidon koordinoinnin ✗ Kunnille talousvaikeuksia verotulojen menetyksen muodossa, jos työikäiset muuttaa työn perässä 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Lisää erikoissairaanhoidon ja tehostetun palveluasumisen kustannuksia ja palveluiden tarvetta

Soteasemapalvelut

	NYKYTILANNE	VAIHTOEHTO 1	VAIHTOEHTO 2
4. Henkilöstö	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Tällä hetkellä on terveysasemalla hyvin henkilökuntaa, lääkäritilanne kohtuullisen hyvä ✗ Osassa suuri henkilökuntapula jo nyt 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Henkilökunta joutuu muuttamaan työn perässä, jopa toisen hyvinvointialueen alueelle ✗ Henkilökunnalla pelko työpaikan karkaamisesta kauas ✗ Henkilökunta ei välttämättä hakeudu uusiin yksiköihin ✗ Pahentaa henkilöstöpulaa 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Vaihtoehto ei helpota henkilöstövajetta ✗ Työhyvinvointi kärsii ✗ Työmatkat pitenee ✗ Isot yksiköt eivät houkuta työntekijöitä
5. Ympäristö	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nykyisen sote-aseman kiinteistö on terve ja toimiva 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Työntekijät ja asiakkaat joutuvat liikkumaan pääasiassa omilla autoillaan enemmän ✗ Kelan kustannukset kasvavat taksirallissa ✗ Ovatko liikkuvat palvelut oikeasti edullisemmat? 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Liikenne kasvaa merkittävästi ✗ Liikenteen päästöt ja ympäristövaikutukset merkittäviä
6. Seutuvaikutukset - maaseutu	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nykyinen palveluverkko tukee maaseudun elinvoimaisuutta. Kesäasukkaiden määrä moninkertaistaa väkiluvun kesäkuukausina 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Maaseutu autioituu ✗ Kiinteistöjen arvo laskee ✗ Vapaa-ajan asuntojen käyttöaste pienenee 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Eriarvoistaa maaseudun asukkaat suhteessa kaupunkien asukkaisiin. ✗ Palvelut keskittyy liikaa Jyväskylään
7. Seutuvaikutukset – kaupunkiseudut			<ul style="list-style-type: none"> ✓ Jyväskylähän tässä voittaa

2. Alueellinen osastotoiminta

Alueellinen osastotoiminta

	NYKYTILANNE	VAIHTOEHTO 1	VAIHTOEHTO 2
1. Ihmiset	✓ Nykytasolla osastohoito jakaantuu alueella maantieteellisesti oikeudenmukaisesti	✓ Kotisairaalan satelliittitoiminta on hyvä palvelumuoto ja sitä tulisi laajentaa joka puolelle maakuntaa X Yhtenäinen käytäntö tarvitaan hyvinvointialueella. X Ikääntyneiden määrän kasvu tuo paineita myös osastohoidolle. Esitetyssä mallissa osastojen alueellinen jakautuminen ei ole oikeudenmukaista	
2. Elinvoiva hyvinvointialue/kunnat		X Työpaikat ja toiminta elinvoimatekijä	
3. Talousvaikutukset			X Henkilöstöpula ei ole perusteltu syy tälle vaihtoehdolle. Talousvaikutukset siirtyvät vaan toiseen kohtaan, kuten erikoissairaanhoidon

Alueellinen osastotoiminta

	NYKYTILANNE	VAIHTOEHTO 1	VAIHTOEHTO 2
4. Henkilöstö			X Ei paranna henkilöstön työhyvinvointia
5. Ympäristö			
6. Seutuvaikutukset - maaseutu			
7. Seutuvaikutukset – kaupunkiseudut			

3. Ikääntyneiden ympäri vuorokautinen asuminen

Ikääntyneiden ympärivuorokautinen asuminen

	NYKYTILANNE	VAIHTOEHTO 1	VAIHTOEHTO 2
1. Ihmiset	<ul style="list-style-type: none"> X Tällä hetkellä 130 odottaa ympärivuorokautisen asumisen paikkaa Keski-Suomessa. Osa jonottanut yli 90 vuorokautta. X Jos 120 laitoshoitopaikkaa vähennetään niin kuinka nykyiset paikat riittävät?	<ul style="list-style-type: none"> X Ikääntyneiden määrän kasvaessa hoidon tarve lisääntyy. X Muutokset eivät tuo säästöjä, eikä omaishoitajuus tule lisääntymään X Ympäriavuorokautinen asuminen tulee turvata lähellä omaisia ja läheisiä, että yksinäisyys ja turvallisuuden tunne säilytetään	
2. Elinvoiva hyvinvointialue/kunnat			
3. Talousvaikutukset			

Ikääntyneiden ympärivuorokautinen asuminen

	NYKYTILANNE	VAIHTOEHTO 1	VAIHTOEHTO 2
4. Henkilöstö			X Vaihtoehto ei tule ratkaisemaan henkilökunnan saatavuusongelmaa
5. Ympäristö			
6. Seutuvaikutukset - maaseutu			
7. Seutuvaikutukset – kaupunkiseudut			

4. Perhekeskuspalvelut

Perhekeskuspalvelut

	NYKYTILANNE	VAIHTOEHTO 1	VAIHTOEHTO 2
1. Ihmiset	✓ myönteiset vaikutukset ✗ kielteiset vaikutukset	✓ myönteiset vaikutukset ✗ kielteiset vaikutukset	✓ myönteiset huomiot ✗ kielteiset vaikutukset
2. Elinvoiva hyvinvointialue/kunnat	✓ myönteiset vaikutukset ✗ kielteiset vaikutukset	✓ myönteiset vaikutukset ✗ kielteiset vaikutukset	✓ myönteiset vaikutukset ✗ kielteiset vaikutukset
3. Talousvaikutukset	✓ myönteiset vaikutukset ✗ kielteiset vaikutukset	✓ myönteiset vaikutukset ✗ kielteiset vaikutukset	✓ myönteiset vaikutukset ✗ kielteiset vaikutukset

Perhekeskuspalvelut

	NYKYTILANNE	VAIHTOEHTO 1	VAIHTOEHTO 2
4. Henkilöstö	✓ myönteiset vaikutukset ✗ kielteiset vaikutukset	✓ myönteiset vaikutukset ✗ kielteiset vaikutukset	✓ myönteiset vaikutukset ✗ kielteiset vaikutukset
5. Ympäristö	✓ myönteiset vaikutukset ✗ kielteiset vaikutukset	✓ myönteiset vaikutukset ✗ kielteiset vaikutukset	✓ myönteiset vaikutukset ✗ kielteiset vaikutukset
6. Seutuvaikutukset - maaseutu	✓ myönteiset vaikutukset ✗ kielteiset vaikutukset	✓ myönteiset vaikutukset ✗ kielteiset vaikutukset	✓ myönteiset vaikutukset ✗ kielteiset vaikutukset
7. Seutuvaikutukset – kaupunkiseudut	✓ myönteiset vaikutukset ✗ kielteiset vaikutukset	✓ myönteiset vaikutukset ✗ kielteiset vaikutukset	✓ myönteiset vaikutukset ✗ kielteiset vaikutukset

5. Ikääntyneiden päivätoiminta

Ikääntyneiden päivätoiminta

	NYKYTILANNE	VAIHTOEHTO 1	VAIHTOEHTO 2
1. Ihmiset	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Hyväksi todettu ✓ Erittäin hyvä ✓ Todella hyvää toimintaa		
2. Elinvoiva hyvinvointialue/kunnat			
3. Talousvaikutukset			

Ikääntyneiden päivätoiminta

	NYKYTILANNE	VAIHTOEHTO 1	VAIHTOEHTO 2
4. Henkilöstö			
5. Ympäristö			
6. Seutuvaikutukset - maaseutu			
7. Seutuvaikutukset – kaupunkiseudut			

6. Muut palvelut

Muut palvelut

Palvelu	Nykytila	Tavoiteltu muutos
Sote-asemien kiirevastaanotto	Nykyinen kattavuus on hyvä	Ruuhkauttaa Novan vastaanottoja, missä jo nyt pitkät odotusajat
Sote-asetat kuntoutus	Nykyinen malli on toimiva, ennaltaehkäisevää toimintaa tulisi vahvistaa	
Sote-asetat Mt ja päihdepalvelut	Nykyiset palvelut ovat toimivia	Heikentää palvelun saamista, yhdenvertaisuus alueella ei toteudu
Sote-asetat/ laboratorio ja kuvantaminen	Tällä hetkellä erityisesti kuvantamisen laitteissa on paljon vikojen takia käyttökatkoksia. Laboratorionäytteitä joudutaan jo nyt kuljettamaan pitkiä matkoja	Näytteenottoon myös liikkuvat palvelut. Tarvitaan lähipalveluna, ainakin näytteenotto

Muut palvelut

Palvelu	Nykytila	Tavoiteltu muutos
Erikoissairaanhoido	Toimii nykyisellään hyvin kun pääse hoitoketjuun.	Koko alueen tasolla palvelun saatavuus huononee.
Ikäntyneiden muut asumispalvelut/ laitoshoido/ nykytila	Jonot jo nyt liian pitkät, tarvitaan enemmän ympärivuorokautisen palveluasumisen paikkoja.	
Ikäntyneiden muut asumispalvelut/ yhteisöllinen asuminen/ nykytila	Paikkoja on jo nyt liian vähän	Paikkoja tullaan tarvitsemaan enemmän
Kuntouttava päivätoiminta		Tulisi olla jokaisessa kunnassa tukemassa mm. omaishoitajien jaksamista. Pitkä etäisyys liian raskas ikäntyneelle.

Muita huomioita

Muita huomioita

- Vanhusneuvosto pitää valmistelun aikataulua aivan liian kiireisenä. Ei mitenkään ole ollut mahdollista riittävästi paneutua käytettävissä olleeseen aineistoon. Yhteisiä keskusteluja kuntien vanhusneuvostojen kanssa ei ole ehditty käymään.
- Aineiston suhteen on ollut epäselvyyksiä erityisesti taloudellisista kokonaisvaikutuksista ja siis myös saavutettavista säästöistä.
- On ollut hyvä, että palveluverkkouudistusta on käsitelty avoimesti. Kuitenkin ikääntyneiltä on tullut vanhusneuvostojen jäsenille paljon palautetta, että ovat peloissaan palvelujen lakkauttamisista ja siirtymisestä kauas/tavoittamattomiin. Korvaavat palvelut olisi pitänyt esittää konkreettisesti, olisi voinut hälventää levinnyttä turvattomuuden tunnetta.
- Palveluverkkouudistuksen käsittelyn nopea aikataulu ja epäselvyydet ovat heikentäneet ikääntyneiden luottamusta hyvinvointialueen strategian toteutumiseen: turvata kaikille palvelut yhdenvertaisesti.